

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНЬСЬКОГО»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

14-15 грудня, 2022 р.

м. Одеса

***Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених
із міжнародною участю***

Програма та матеріали виступів учасників

***ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ***

питанням займаються зарубіжні психологи, які вивели основні види кохання, які актуальні й у наш час. Протягом двох століть любов була й залишається предметом гострих дискусій у науці, мистецтві, релігії, соціальній сфері та повсякденному пізнанні.

Отже, філософія любові має античні корені, що є підставою вважати любов соціально філософською категорією, та галуззю філософської антропології та етики. Любов це не тільки соціальний та філософській феномен, це принцип єдності людства, розглядаючи який можна дійти висновку про рівень розвитку суспільства на будь-якому етапі його існування. Любов - це буттєве визначення людини, оскільки вона не має жодних зовнішніх причин для свого існування. Не можна пояснити виникнення любові за допомогою якої-небудь причини (наприклад, краси, розуму, сили тощо), бо якщо такі причини дійсно зіграли свою роль, то ніякої любові немає, а є лише її імітація.

Література:

1. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: моногр. : авт. колектив : О. М. Рудакевич, Тернопіль, 2015. 256 с.
2. Нікішина Н. В. Любов як форма екзистенції особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. Сімферополь. 2006.
3. Аткинсон Р. Л. Введение в психологию. Учебник для студентов университетов / В. П. Зинченко, А. И. Назарова: «ПроймЕВРОЗНАК», 2003. 672 с. Жулай В. Дія та протидія любові в суспільних відносинах Філософська думка. 2002.

*Стойкова Кароліна,
студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної
діяльності, соціально-гуманітарного факультету
Науковий керівник: **Врайт Галина,**
канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Прийнятна для переважної більшості громадян ціннісна парадигма — це один з найважливіших принципів і, водночас, один з основних інструментів суспільних реформ. Отож метою кожного політичного режиму є прагнення сформуванню систему цінностей, на яку орієнтуватиметься широкий загал. Суспільство, у якому досягнуто консенсусу щодо того, що є цінністю, може розглядатися як стабільна система, оскільки у ній зникає головне джерело суперечностей між окремою особою і суспільством в цілому. Трансформація

суспільства призводить до зміни економічних, політичних і культурних інститутів, нестійкості соціального середовища, нечіткості об'єктів ідентифікації, розмитості ціннісних орієнтацій [4].

У сучасному світі цінності розуміються як ідеї та ідеали, які мають певне значення і задовольняють потреби людей. При цьому, кожна особа створює індивідуальну ієрархічну систему цінностей. За словами Е. Дюркгейма, «суспільство - творець і сховище всіх цінностей, причому кожне суспільство має набір різних, інколи абсолютно протилежних ціннісних уявлень...» [2].

Україна вже понад десятки років перебуває в стані суспільних трансформацій. За цей час сталися суттєві інституційні зміни, які, у свою чергу, призвели до переосмислення та переоцінки соціально-політичної, економічної, правової ситуації в країні. Але цей процес ще не завершився, а відтак у суспільній свідомості українства й досі триває „ціннісна революція” [4].

Сучасний світ переживає своєрідний момент, характерною рисою якого є переоцінка цінностей. Варто зазначити, що подібні переоцінки не є чимось надзвичайним в історії людства. Згадаємо хоча б якою радикальною ціннісною революцією стало виникнення і розповсюдження християнства, що освітило нову мораль і стало основою європейської цивілізації на багато століть. Великою переоцінкою цінностей стала епоха Відродження, яка звернула погляди до людини і завершилась цілим рядом буржуазних революцій у Європі, які пройшли під гаслами «Свобода, Рівність і Братерство». У цілому, не дивлячись на відомий драматизм періодів переоцінки, кожний із них мав, безумовно, закономірний характер, цілком певний історичний зміст і був відображенням змін, які відбувалися у світі.

Сьогодні в Україні відбувається нова аксіологічна революція, пов'язана з переглядом основних цінностей життя, з формуванням нового розуміння світу, людини, місця людини у світі під впливом ряду глобальних факторів, які призводять до загострення соціальної конфронтації, нестримної господарсько-економічної гонки, яка не зважає на обмеженість ресурсів планети і можливостями для виживання [3].

На думку Ю. Сурміна, основними цінностями сучасного українського суспільства є: духовність, сімейні цінності, свобода, мир і злагода, національно-культурні цінності, патріотизм національна державність, християнська віра та українська мова. При цьому «національне» не протистоїть «загальнолюдському», а є «втіленням загальнолюдського в канву українського менталітету, українського національного духу».

Не менш цінними для українців є милосердя, співстраждання та солідарність, вміння бути терпеливими до недоліків і помилок інших, адже немає на світі досконалих людей. Солідарність - вміння жити у суспільстві та усвідомлювати свою єдність із народом. Вона базується на любові до ближнього та любові до світу [2].

У соціологічному дослідженні, здійсненому Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі,

фахівці Інституту шукали відповіді на запитання, яким є уявлення українців про європейські цінності? Чи розділяють вони основні принципи європейської спільноти? Як залежить уявлення про європейські цінності від регіону проживання та віку? Чи пов'язане уявлення про європейські цінності з тим, який зовнішньополітичний курс підтримує людина? Як формуються уявлення українців про європейські цінності?

“У рамках всеукраїнського кількісного дослідження респондентам було запропоновано відзначити, які три європейські цінності є найважливішими для них особисто. Разом з тим, їм необхідно було відповісти, які з переліку цінностей, на їхню особисту думку, є найголовнішими для мешканців України та європейців”, – йдеться у оприлюднених матеріалах Інституту Горшеніна.

Як зазначають ініціатори опитування, у дослідженні був використаний перелік цінностей, розроблений “Євробарометром” – соціологічною службою Європейської Комісії. З деталями дослідження та отриманими результатами можна ознайомитися за лінком, ми ж виокремили кілька цінностей, які респонденти називали найчастіше. Верховенство права. Дослідження продемонструвало, що це є найбільш затребуваною цінністю. Верховенство права спонтанно згадали в усіх групах.

При цьому варто зауважити, що йдеться якраз не про тотальну законослухняність, а навпаки це принцип, за яким права людини вищі за закон.

На принципі верховенства права працює, наприклад, Європейський суд з прав людини – він може ухвалити рішення на користь громадянина у суперечці з державою, навіть якщо держава не порушила власний закон, але якщо цей закон порушує права людини, прописані в Європейській конвенції з прав людини.

Рівність перед законом Тут йдеться переважно про невідворотність покарання за правопорушення, без огляду на посади, регалії чи достаток. Разом з тим, усі учасники груп погоджуються, що шлях до реалізації зазначених цінностей буде тривалим, адже, на їхню думку, в нашій державі відсутні справедливі суди; корупція сягнула шалених масштабів і охопила практично усі сфери життя; законодавча система вкрай недосконала; у свідомості громадян немає ані поваги, ані страху перед законом. Права людини. При чому найчастіше учасники дискусій згадують про права дітей. Йдеться про заборону фізичного і психічного насильства щодо них. Наступною групою, яка асоціюється із поняттям прав людини є жінки. Вважається, що в Європі жіноцтво більшою мірою захищене від домашнього насилля, майнової дискримінації та сексуальних домагань. Окремо було згадано про дотримання прав людей з інвалідністю. Ілюструючи цінність прав людини, респонденти згадували також: право на демонстрації, право на гідну оплату праці, право на здоров'я і пенсійне забезпечення.

Третім стовпом європейського суспільства респонденти вважають демократію. Доволі часто респонденти асоціюють демократію із свободою

слова та правом на протест. У Львові згадали про активність громадських об'єднань/організацій у відстоюванні прав та інтересів окремих груп населення.

Мир. Мир як прийнятна та важлива цінність була також згадана на усіх групах, що ще раз говорить про незадоволеність в українців різних регіонів базових цінностей та потреб, наприклад, таких, як потреба у фізичній безпеці.

Рівність. Рівність у якості європейської цінності згадали на понад половині груп. Її сприйняття також є надзвичайно багатоплановим. Воно включає у себе: відсутність дискримінації за гендерною чи расовою ознакою, рівність можливостей, відносну майнову рівність, рівність усіх перед законом, рівні можливості для людей з інвалідністю. Згадана цінність особливо близька респондентам і не викликає жодної критики.

Свобода віросповідання. На думку учасників груп, тут йдеться про терпимість до різних релігій, право обрання віри на власний розсуд та відсутність дискримінації за релігійною ознакою.

Особиста свобода. Її спонтанно назвали на усіх групах прихильників євроінтеграції, а також її противники.

Самореалізація індивіда. Учасники усіх груп відмітили, що така потреба є не лише прийнятною, але необхідною. Респонденти вважають, що в державі повинні бути створені умови для її реалізації.

У цілому, європейський світогляд і цінності визнаються респондентами як гідний ідеал для наслідування. Практично на усіх групах звучала теза про те, що вони є необхідною умовою нормального функціонування суспільства.

Результати опитування продемонстрували, що найбільшою цінністю із запропонованого переліку для респондентів є “мир” (56,6%), “цінність людського життя” (42,7%) та “права людини” (33,3%).

Найменші показники здобули цінності “повага до інших культур” (5,4%) та “толерантність” (9%). Дещо по-іншому виглядає сприйняття респондентами системи цінностей європейців. Вони вважають, що першочерговими цінностями жителів європейських країн є “демократія” (34,7%), “верховенство права” (28,9%) та “права людини” (28,1%). Найменш важливою, на їхню думку, для європейців є “солідарність, підтримка ближнього” (8,1%) [1].

Висновок. З початку своєї історії українці щиро шанували та намагалися зберігати цінності свого народу. На довгому та складному шляху незалежності українці створювали набували свої цінності, культуру, традиції. Змінюється світ та змінюється міркування суспільства. Духовні, матеріальні, економічні, усі складові завжди знаходяться у процесі трансформації. Україна наразі знаходиться на етапі кандидата на вступ у ЄС, що обумовлює багатьма вимогами, одне з них цінування та впровадження європейських цінностей. Розглянувши статистику, більшість українців цілком погоджуються з інноваціями. Нині йде обговорення на впровадження нового календаря свят, що прийшло до нас з Європи, а якщо звернутися до історії, то ми повертаємо наші національні традиції.

Література:

1. Європейські цінності: які саме захоплюють нас найбільше? | Красилів РДА. Красилів РДА |. URL: <https://krasyliv-rda.gov.ua/європейські-цінності-які-саме-захопл/> (дата звернення: 06.12.2022).
2. Комарніцька А. Основні цінності сучасного українського суспільства. Політичний конфлікт і міжнародний тероризм у світлі сучасних політичних теорій. № 1. С. 599–602.
3. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення : моногр. / М. М. Підлісний. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 164 с.
4. Шайгородський Ю. Ціннісні трансформації в період суспільних змін. Соціальна психологія. 2009. 24 черв. С. 86–94.

*Гюльхан Юлія,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

**АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ ЯК
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ**

Філософське осмислення проблем розвитку сучасного українського суспільства передбачає глибоке дослідження національної ментальності, яка складається із різних світоглядних, моральних, ціннісних, психічних, чуттєвих, інших компонентів, які детермінують своєрідність народу, нації. Але ментальність як складний соціокультурний феномен та особлива характеристика соціуму та особистості виявляється не тільки в сфері свідомого, яка безпосередньо може бути зафіксована. Ментальність має глибинні підсвідомі пласти у вигляді соціальних інстинктів, які постійно проявляють себе, архетипів, які позначаються на поведінці людей, впливають на миросприйняття, надають специфічні риси інтерпретації людиною навколишнього світу. Ментальність відтворюється в процесі життєдіяльності народу й має несвідомі, нераціональні рівні соціальної активності. Одним з несвідомих компонентів ментальності є архетипи.

Поняття архетипу було введено в науковий обіг К. Г. Юнгом, який запропонував теорію архетипів особистості. Поняття архетипу (з грецької мови він означає «прообраз») характеризує базову структуру психічної матриці людини, яка визначає ціннісні пріоритети, які впливають на напрям мислення, а також на мотивацію поведінки, вчинки людини. К. Г. Юнг визнавав існування «узгодження нашого мислення з первообразами несвідомого, які породжують будь-яку думку, над розгадкою якої постійно б'ється наша свідомість» [121].